

BAKAR

četiri ulice među stepenasto izgrađenim skupovima kuća. Duž luke stere se nekadašnje predgrađe *Primorje*, koje se rasterom izgrađenih površina razlikuje od gradskoga rastera. Prolazi u *Primorju* vode promet od nekadašnjih vrata prema moru ili nastavljaju tok *Stare ceste*, glavne srednjovj. veze kopnenoga zaleđa s bakarskom lukom.

Stare građanske kuće građene su lomljenjem, rjeđe tesanikom, zidovi su u pravilu ožbukani, a drvo se javlja u nosivim horizontalnim konstrukcijama, te je vidljivo i na vanjštini (konzole, rošnice, balkoni). U tim materijalima domaći je graditelj oblikovao funkcionalnu arhitekturu snažnih plastičkih oblika. Domaćem graditeljstvu pripada i niz starih zgrada javne namjene: hospicij iz 1526 (obnovljen 1716), »plovanija« (župna kuća iz 1514), »biskupija« (kaptolska kuća) sa starim biskupskim grbom (1494) na pročelju. U vrijeme baroka palače podižu imućniji patriciji. Tako je u poč. XVIII. st. sagrađena tzv. Rimska kuća obitelji de Agnesi s ložom u I. i II. katu, a u XVIII. st. palače Pettazi i Battagliarini.

Na mjestu srednjovj. crkve, srušene u potresu 1750, sagrađena je nova župna crkva (1830) s odvojenim zvonikom. U njoj su barokni mramorni oltari (bočni), oltarna slika Girolama da Santacrocea (*Sv. Trojstvo*) i slika J. Šubica (na gl. oltaru). U riznici se čuva romanički križ, relikvijarij Sv. Uršule iz XVI. st., pastoral iz XVII. st. i barokni kaleži. U crkvi Sv. Križa, centralnoj građevini, obnovljenoj u XVII. st., na glavnom je oltaru kasnogotički kip *Raspeća*. Kraj luke sagrađio je P. Zrinski 1668. jednobrodnu crkvu Sv. Margarete (na bočnom oltaru slika V. Metzingera iz 1757, a na glavnom slika Majke Božje, rad gornjotal. majstora iz XVII. st.). Na groblju je Marijina crkva iz XVI. st. s renesansnim portalom i oltarnim slikama mletačkoga majstora iz poč. XVIII. st. — *Gradski muzej* ima zbirku arheol. nalaza, glag. natpisa, arhivalija, bakarskih pomorskih stari, slika (portreti) i umjetničkoga obrta.

LIT.: Gj. Szabo, SG, str. 179—181. — E. Laszowski, Gorski Kotar i Vinodol, Zagreb 1923, str. 117—150. — A. Schneider, Popisivanje, naučno proučavanje i fotografsko snimanje umjetničkih spomenika u Hrvatskom Primorju, Ljetopis JAZU, 1935—36, 19, str. 211. — I. Marochino, Restauracija Frankopanskog kaštela u Bakru, Muzeji (Beograd), 1953, 8. — Isti, Povodim restauracije Turske kuće u Bakru, ibid., 1963, 4. — Isti, O obnovi Frankopanskog kaštela u Bakru, Vijesti MK, 1963, 5. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. B. F.

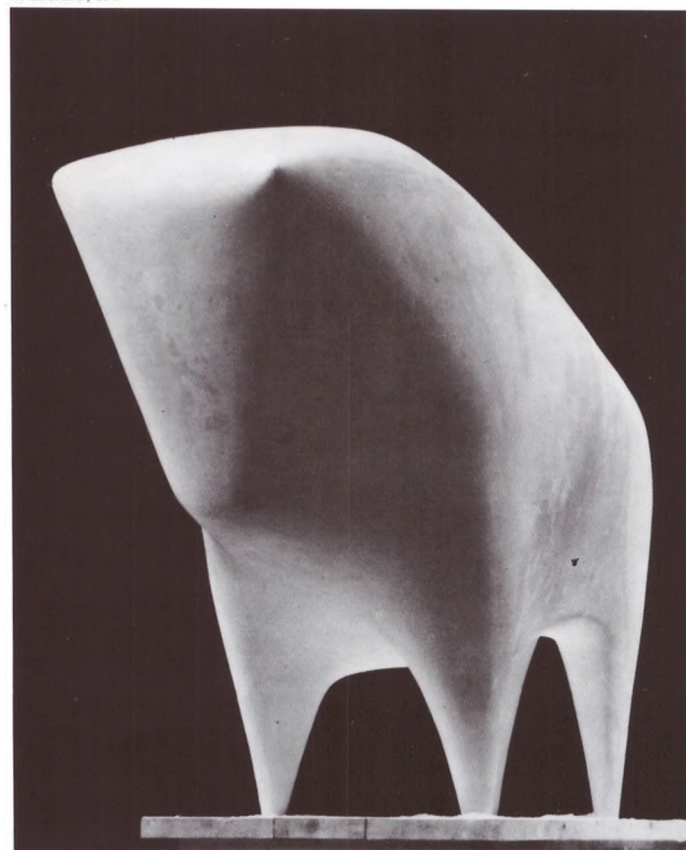
BAKARAC, selo na *Jl* kraju Bakarskog zaljeva. Iz rim. vremena nađena su tri putokaza. U sr. vijeku i poslije luka jednoga od »kotara« Vinodola, kojemu je središte bio Hreljin. U Bakarcu su očuvane posljednje tunere na Jadranu. Prema Bakru prostire se veliko područje tzv. bakarskih prezida, terasaste suhozidne konstrukcije napuštenih vinograda.

LIT.: I. Erceg, Kretanje robe i novca u lukama Bakarac, Crikvenica i Selce 1668/69, HZ, 1957, 1—4.

BAKIĆ, Vojin, kipar (Bjelovar, 5. VI. 1915 — Zagreb, 18. XII. 1992). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu (1939), specijalni tečaj pohađao kod F. Kršinića. Boravio u Firenzi i Milanu, sudjelovao na izložbi »Zagrebačkih umjetnika« u Zagrebu (1939). Na prvoj samostalnoj izložbi

(Bjelovar, 1940) pokazao crteže i kipove među kojima su prevladavali ženski aktovi u kamenu, svedenih oblina i zatvorenih volumena. Poslije 1945. postupno napušta takvo usmjerenje i teži impresionističkoj obradi površine s izražajnim preljevima svjetlosti i sjene. U tom razdoblju radi portrete među kojima se psihološkom uvjerljivošću i simboličkom općenitošću ističu I. G. Kovačić (1946) i S. S. Kranjčević (1948). Sa *Spomenikom strijeljanima* u Bjelovaru (1947) prvi put se okušava na javnoj narudžbi; izvodi kip jezgrovit poput znaka i izrazitih monumentalnih svojstava. Proces sažimanja i kristalizacije volumena zamjećuje se 1950. na skulpturi *Bik* (izložena na Bijenalu u Veneciji 1956). Istu tendenciju pokazuju skice za *Spomenik Marxu i Engelsu* (1950—53; nisu izvedene), zapravo prvi slobodniji prijedlozi za rješavanje tradicionalnih kiparskih zadataka. Značajan je *Autoportret* (1952), izrazitih kubičnih

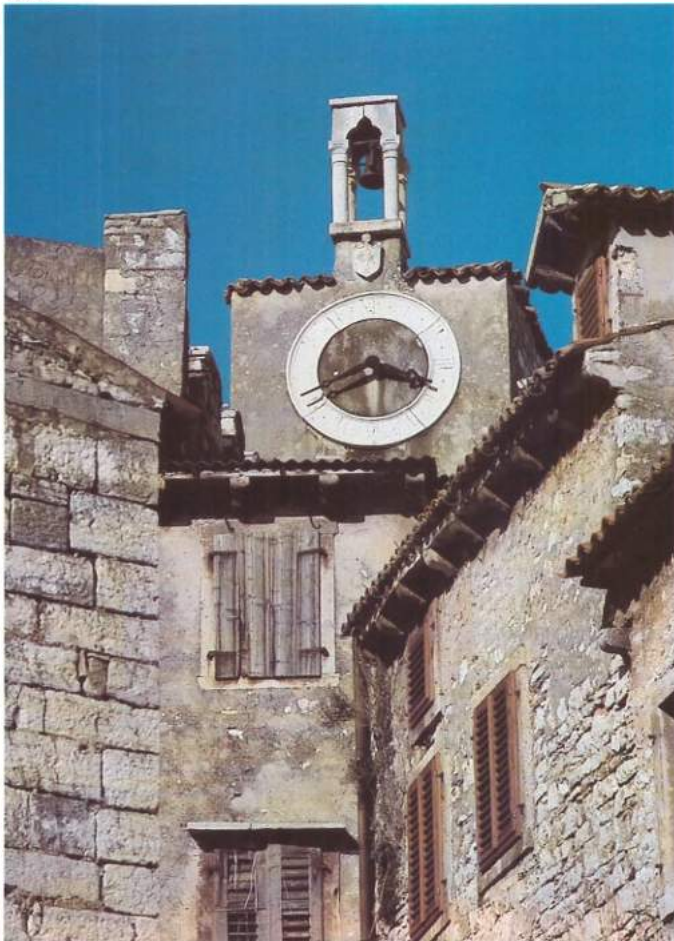
V. BAKIĆ, *Bik*

V. BAKIĆ, *Razlistana forma*. Zagreb, Galerija suvremene umjetnosti

BALE

karakteristika, a posebno *Spomenik Stjepanu Filipoviću* u Valjevu (*Valjevac*), velikih dimenzija i krajnje pročišćenosti u okvirima antropomorfna motiva. Serijom *Aktova*, *Torza* i *Glava* zaokružuje svoja traženja organskih, asocijativnih oblika a 1958. priklanja se izazovima otvorene forme, unutarnjih prostora i svjetlosnih odraza. Ciklus *Razvaline forme* označava prijelaznu fazu od punog, čvrstog volumena do ispražnjene ljuske, svojevrsnoga skulpturalnoga negativa. U daljem razvoju B. među prvim u nas slijedi programatska načela geometrijske apstrakcije i optičkih istraživanja: u *Razvijenim površinama* (1960–64) artikulira stroge i sustavne cjeline sastavljene od nanizanih elemenata, a u *Svjetlosnim oblicima* (1963–64) stvara efektne strukture moduliranjem istovrsnih zrcalnih jedinica, pri čemu upotrebljava i nove materijale (nehrđajući čelik). Složenu problematiku toga razdoblja pokazuje *Spomenik revoluciji* u Kamenskom, kri-latih i lisnatih formi, realiziran nakon deset godina rada (1958–68). Najnovija su mu ostvarenja *Spomenik žrtvama željezničke nesreće* u Zagrebu (1975–78), te spomenici u Kragujevcu, Dotrščini (Dolina grobova) i na Petrovoj gori (1982).

LIT.: M. Prelog, *Djelo Vojina Bakića*, Pogledi, 1953, 12. — Isti, Vojin Bakić, Zagreb 1958. — B. Bek, Vojin Bakić (katalog), Zagreb 1964. — V. Horvat-Pintarić, Vojin Bakić (katalog), Ljubljana 1965. — B. Gagro, Kipar Vojin Bakić, ŽU, 1969, 10. — Z. Rus, Apstraktne tendencije u Hrvatskoj 1951–1981 (katalog), Zagreb 1981. To. Mě.

BAKOTIĆ, Fulgencije, drvorezbar (Kaštel-Gomilica, oko 1715 — Amelia, Italija, 4. V. 1792). Franjevac u splitskom samostanu na Poljudu, a od 1746. u umbrijskom gradiću Ameliji. U Dalmaciji se sačuvalo šest njegovih drvenih polikromiranih raspela (dva u samostanu na Poljudu, jedno u župnoj crkvi u Kaštel-Gomilici, dva u obitelji Bakotić u Kaštel-Gomilici, jedno u obitelji Vicić u Kaštel-Starom). Nekoliko Bakotićevih radova čuva se i u Ameliji. Njegova raspela odlikuju se ekspresivnošću proisteklom iz spoja lokalne tradicije gotičkih drvenih križeva i patetičnoga pučkoga baroknog naturalizma koja ulaze u najoriginalnija djela dalm. barokne plastike.

LIT.: A. Bacotich, L'arte dell'intaglio e della scultura in legno in Dalmazia da Andrea Buvina (XIII sec.) a fra Fulgencio Bacotich (XVIII sec.), ASD, 1938, 26. — K. Prijatelj, Barok u Splitu, Split 1947. — Isti, Nepoznato raspelo Fulgencija Bakotića, Radovi Pedagoške akademije (Split), 1976, 2. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. K. Plj.

BAKOVAC KOSINJSKI, selo Z od Kosinja Gornjeg u Lici. Na položaju *Bakovca* bilo je naselje buškoga plemena Ljupčoča, koje je živjelo i na prostoru današnjega Ribnika. Iz ruševina stare crkvice potječu tri ploče s glag. natpisom i grbom Frankopana. Jednobrodna crkva Sv. Vida ima četverokutno svetište i zvonik na preslicu; u jezgri je srednjovj., poslije pregrađivana. Na pročelju unutar trijema nalazi se rustično izvedena luneta, a tu su uzidane i ploče s glag. natpisima i grbom Frankopana. Pretpostavlja se da je u Bakovcu bila poznata kosinjska glag. tiskara. M. Kru. i A. Ht.

BAKOVIĆ, Stipan, slikar (Bajagić kraj Sinja, 23. XI. 1890 — Dubrovnik, 3. XII. 1960). U početku je samouk, poslije uči privatno u Australiji (Sidney), a 1917–19. na Akademiji u Pragu (V. Bukovac, J. Obrovski, K. Krathner). Živio je u Splitu i Dubrovniku. Slika folklorne motive, krajolike i portrete. U ranijim radovima zapažaju se utjecaji impresionizma, a u kasnijima prevladava realistička dokumentacija. Priredio je više samostalnih izložaba širom zemlje. D. Kt.

LIT.: V. Bajić, Slikar Stjepan Baković u Splitu, Svijet, 26. XI. 1927.

BAKRENO DOBA → ENEOLITIK

BALABANIĆ, Zdenko, slikar (Novalja, 19. I. 1927 — Zagreb, 5. I. 1978). Diplomirao na Akademiji u Beogradu 1951 (K. Hakman, M. Petrov). Izlaže od 1954. Bio je likovni pedagog u Opatiji i Rijeci. Njegovo slikarstvo, puno ekspresivne snage, temelji se na kontrastima svjetla i sjene i naglašenoj grafičkoj konstrukciji. U skupnim portretima zapaža se ekspresionistički postupak i sklonost prema monumentalnom (*Grupa*, 1959). Oko 1960. nastaje serija slika s motivima olupina na obali, slobodnijega kolorističkog pristupa (*Napuštena obala*, 1961). Izlagao je cikluse *Crvena ulica* i *Čovjek i novine* (1956), *Mrtve prirode* (1958), *Minotauri* i *Kentauri* (1971). Ilustrirao *Balade Petrice Kerempuha* M. Krležę; za *Ispovijest huligana* S. Jesenjina nagrađen na Međunarodnoj izložbi umjetničke opreme knjige u Leipzigu 1965. Samostalno izlagao u Rijeci (1956, 1958, 1965, 1969), Zagrebu (1957, 1958, 1961, 1965, 1971), Ljubljani (1958), Splitu (1959) i Beogradu (1960, 1961).